

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי כ"ג אב תשפ"ג | דף היומי בבלי: גיטין פו.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן קנ"ז עד סימן קנ"ח סעיף ב'.
מוסר: אהבת חסד - אות י"ג עד חלק ב'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: שער האהבה "ויאהב רעיו" ו"כיצד היא האהבה"

**שבת אחת הגיע הרב לורניץ לישיבה בשעה מוקדמת והתיישב
במקומו בכותל המזרח. כעבור זמן מה ניגש אליו אברך
מבוגר, שהכירו רק בתור חבר כנסת ולא ידע שראש הישיבה
קבע את מקומו שם, והחל לגעור בו בקול רם: "מקומות
אלו שמורים לרבנים, חפש לך מקום אחר בתוך הקהל"**

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על הלך אחר מודותיו של הקב"ה

שעה ארוכה ליד מיטתם ומעודד את רוחם, משוחח איתם בנחת,
כותב בשמם מכתבים לקרובי משפחתם, ולאחר מכן נפרד מהם
בברכת רפואה שלמה.

פעם התיישב הרב זוננפלד ליד חולה זקן. כשראהו הזקן פרץ
בבכי קורע לב. שאל הרב: "למה תבכה?"
השיב: "הרופאים קבעו כי אני עומד למות".
ניחמו הרב: "רק הקב"ה קובע את זמנו של האדם. וכשמגיע
זמנו, הוא עולה לעולם שכולו טוב. אל דאגה, אני אשכור לך
תלמיד חכם שיאמר עליך קדיש ונשמתך תתעלה בגנזי מרומים".
דברי הרב הפיחו רוח חיים באותו זקן אומלל.

הוא כנראה נזקק לעזרה...

אספר סיפור, שהתפעלתי ממנו מאד, שכדאי לכולנו ללמוד
ממנו מוסר השכל:

הרב שלמה לורניץ ז"ל היה חבר כנסת מטעם 'אגודת ישראל'.
הוא היה מקורב מאד ל"חזון איש", לרב שך זצ"ל ולשאר גדולי
ישראל. לא בכדי דבק בו הכינוי "שלוחא דרבנן". גם לאחר שסיים
את פעילותו הציבורית הענפה בתנועת 'אגודת ישראל', הקים את
תנועת 'צעירי אגודת ישראל' ופעל גדולות ונצורות בתחום החינוך
בהקמת מוסדות רבים לבנים ולבנות, ובתחום העזרה והסעד
למשפחות נצרכות.

אחרי ה' אלקיכם תלכו... ובו תדבקון (יג, ה)

מה הוא גומל חסדים - אף אתה

הגמרא (סוטה יד ע"א) דורשת על פסוק זה: "וכי אפשר לו
לאדם להלך אחר שכינה, והלא כבר נאמר: 'כי ה' אלקיך אש
אוכלה הוא!' אלא, להלך אחר מידותיו של הקדוש ברוך הוא, מה
הוא מלביש ערומים אף אתה הלבש ערומים; מה הוא ביקר חולים
אף אתה בקר חולים; מה הוא ניחם אבלים דכתיב וכו' אף אתה
נחם אבלים; מה הוא קבר מתים דכתיב וכו' אף אתה קבור מתים".
על ידי שגומלים חסד עם הבריות - הולכים אחרי ה' ודבקים
בו.

, וכלשון הרמב"ם (פ"א מהלכות דעות ה"ו) שכתב בעניין
מצות "וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָיו" (דברים כח, ט): "כך למדו בפירוש מצוה
זו, מה הוא נקרא חנון אף אתה הִיָּה חנון, מה הוא נקרא רחום אף
אתה הִיָּה רחום, מה הוא נקרא קדוש אף אתה הִיָּה קדוש".
לפני כמאה שנה פעל בירושלים בית חולים לחשוכי מרפא,
בהם גם חולים במחלות מדבקות. החולים היו גלמודים ועלובי
נפש. אנשים הדירו את רגליהם מבית החולים, ואפילו קרובי
המשפחה נמנעו מלבקר את קרוביהם מחשש להידבקות.
רבה של ירושלים, **רבי יוסף חיים זוננפלד** זצ"ל, היה מן
הבודדים שפקדו את בית החולים ובקרו את החולים. היה יושב

בהפסקה הראשונה החלה המורה לברר אודות הילדה ואט אט התבררה לה התמונה: הוריה קשי יום, עובדים קשה משעת בוקר מוקדמת עד שעת לילה מאוחרת ובקושי מצליחים לפרנס את המשפחה. במשפחה אחת-עשרה נפשות והם גרים בדירת חדר אחד. הילדים גדלים כיתומים בחיי אביהם ואמם, בתת תנאים, ללא תשומת לב, ולא פלא שהילדה נראית כפי שנראית ואינה מתפקדת בלימודיה. המסקנה שהמורה הסיקה מתוך הבירורים היתה: זה המצב. זה הסחורה. אין מה לעשות.

אולם המורה הזאת החליטה: אני בע"ה מרימה את הילדה הזאת! מיד בשיעור הבא קראה לה וביקשה ממנה לגשת למשרד ולצלם לה מספר דפים. הילדה היתה מופתעת: זוהי הפעם הראשונה שמורה מטילה עליה איזושהי מטלה לביצוע...

למחרת נתנה לה המורה סכום כסף וביקשה ממנה לקנות מדבקות כדי לקשט את קיר הכיתה. "אני סומכת על בחירתך" הוסיפה. הילדה קרנה מאושר.

המטלות הפכו לתכופות יותר ויותר. הילדה השתדלה בכל מאודה לבצען בשלמות והמורה שיבחה אותה מאד. לאט לאט קיבלה הילדה ביטחון עצמי והמורה הרגישה כי זהו הזמן המתאים לעניין אותה גם בלימודים. ואכן הילדה, לראשונה בחייה, התחילה ללמוד וגם להצליח.

וביום אחד הוריה מקבלים פתק מהמורה: "להורים היקרים שלום! רציתי לשבח את בתכם שמתקדמת יפה מאד בלימודים ובהליכות, ונמנית בין התלמידות המצטיינות בכיתה".

לא ניתן לתאר במילים את מה שהמכתב הזה עשה להורים, ובעיקר לילדה, ששאבה ממנו משנה מרץ והתגלתה כתלמידה בעלת כישרון, מעודנת במידות טובות. בקיצור: כעבור כמה חודשים הילדה הזאת פרחת!

יום אחד הילדה לא הגיעה לכיתה. עבר יום ועוד יום והיא איננה. המורה התקשרה להורים, ואביה סיפר שהוא התייעץ עם הרב שלו, והוא הורה לו להוציא את הילדה מהבית לפנימייה. ב"ה הילדה שמחה ומרוצה ומצליחה בלימודים. הוא הודה למורה על כל החיות שהעניקה לילדה, שבזכותה, ורק בזכותה, הגיעה עד הלום.

עברו חמש-עשרה שנה.

המורה עברה ללמד במקום אחר, בעיר אחרת, וחיפשה מעון לילדיה הקטנים. המליצו לה על מטפלת חרדית ומסורה למופת והיא רשמה אותם אצלה. בימים הראשונים בנותיה הגדולות לקחו את הקטנים מהבית למעון בבוקר, וממנו הביתה בצהריים והאמא, המורה, לא ראתה את המטפלת.

יום אחד האמא באה לקחת את הילדים ומשראתה את המטפלת הודתה לה מאד על הטיפול המסור והנאמן. המטפלת הודתה לה על התשבחות וביקשה ממנה להיכנס, שכן ברצונה לדבר אִתָּה כמה מילים...

"אמנם אינך זוכרת אותי. אבל אני לא אשכח אותם לעולם! אִתָּה המורה שהצלת את חייה!"

לאחר שפרש מכל ענייני הציבור נכנס ללמוד ב'כולל', למד יומם ולילה, וכתב ספרים, כאברך מן המניין. הוא גר בירושלים, בשכונת מטרסדורף. נפשו איוותה להתפלל תפילות ישיבתיות ומשום כך קבע את מקום תפילותיו בישיבת "תורה אור" בראשות הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל.

הרב שיינברג הכיר את הרב לורנץ, והזמינו לשבת בכותל המזרח, סמוך למקום מושבם של הרבנים והמשגיחים. "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה", והרב לורנץ התיישב במקום שהראה לו ראש הישיבה.

שבת אחת הוא הגיע לישיבה בשעה מוקדמת והתיישב במקומו בכותל המזרח. כעבור זמן מה ניגש אליו אברך מבוגר, שהכירו רק בתור חבר כנסת ולא ידע שראש הישיבה קבע את מקומו שם, והחל לגעור בו בקול רם, כשרבים שומעים אותו: "מקומות אלו שמורים לרבנים, תלמידי חכמים, צוות הישיבה, ולא לעסקנים. זהו חוסר דרך ארץ להתיישב במקומם. חפש לך מקום אחר בתוך הקהל".

ללא אומר ודברים, ולמרות הבושה הגדולה, קם הרב לורנץ ממקומו והתיישב באחד המקומות הפנויים, בין תלמידי הישיבה והאברכים.

לאחר התפילה שב הרב לורנץ לביתו, ובניו, שהתגוררו באזור, התארחו אצלו לסעודה. וכך מספר בנו:

"בסעודה, אבא פנה אלינו ואמר: הקשיבו למה שקרה לי בתפילה בישיבה. ושח לפנינו את כל המאורע. ואז הוסיף ואמר: אני מבקש מכם לחפש את האדם הזה. אני בטוח שתשיגו אותו. האברכים שנכחו בשעת מעשה בוודאי מכירים אותו ויוכלו להגיד לכם מי הוא. דעו לכם! האדם הזה הוא לא אדם רע, ולא עשה את מה שעשה מתוך רוע לב. הוא סך הכל מסכן, ככל הנראה יש לו בבית איזושהי צרה, אם בשלום בית, או בתחום הפרנסה. הוא ביקש מקום לפרוק מלבו את הצרה ומצא אותי. אני מבקש מכם לבדוק ולברר מה חסר לו ולדאוג להשלים לו את מה שחסר לו. אם צריך עזרה כספית - הכסף נתון לכם, ובלבד שהעניין יסודר על הצד הטוב ביותר".

עלינו להדבק במידותיו של הקב"ה! הקב"ה גמל חסד עם אדם הראשון למרות שזה עבר על רצונו, ומכאן שיש להיטיב עם הזולת גם אם, חלילה, פגע בנו וכדומה.

לרומם את הזולת

ראיתי בספרו של הרב טולידנו - "האמנתי כי אזמרה", סיפור שריגש אותי עד מאד:

ביום הראשון לתחילת שנת הלימודים בבתי הספר היסודיים, נכנסה מורה ללמד בכיתה החדשה. ילדה אחת מתלמידות הכיתה הגיעה מאוחר והתיישבה בשולחן האחרון בכיתה. ניכר היה עליה שהיא מאד מסכנה. בגדיה היו מרופטים, ובמשך השיעור בהתה בחלל האוויר. לא קשה היה להתרשם שהיא הגיעה לבית הספר על כורחה, אך ורק מפני שחייבים לבוא.

מי יודע כמה נפשות טהורות מעם ישראל אפשר להציל עם כמה מילים טובות, עם כמה מילות עידוד, עם חיוך ומתן תשומת לב. והדברים אמורים לא רק ביחס למחנכים בתלמודי תורה ובתי ספר, אלא גם - ואף ביתר שאת - ביחס לילדים שיש לכל אחד בביתו. יש לרומם אותם, לשבח אותם, עוד ועוד. כל הזמן. "קראת כל כך יפה", "למדת כל כך יפה", "נהנית ממך כל כך", "אתה ממש גאון! עוד יצא ממך משהו - משהו", "אל תדאג, יש לך כישרונות נהדרים"... כשילד שומע דיבורים כאלו - זה מעצים אותו וגורם לו להשתדל להצדיק את הציפיות הגדולות שתולים בו. וחלילה, גם להיפך: אם משדרים לילד "לא יצא ממך כלום" - באמת לא יצא ממנו כלום... כל זה בכלל ההשתדלות להיות אנשי חסד, לרומם את בית ישראל לתורה וליראת שמים. (רבי ראובן אלבז שליט"א - משכני אחרון)

המורה, שנזכרה בילדה, כמעט התעלפה. היא נזכרה בילדה המסכנה שקיבלה לידיה, וכיום היא מנהלת מעון לתפארת... "בבקשה ממך, המורה, חכי כאן כמה רגעים, ומיד אני שבה..." כעבור מספר דקות שבה ובידה שקית ניילון מלאה בפתקים, כולם ישנים נושנים, ושאלה: "האם תכירי את כתב היד הזה?" **היו אלו כל הפתקים שהמורה כתבה להורי הילדה, בהם סיפרה להם על התקדמותה. את הכל שמרה הילדה מכל משמר.** "דעי לך מורתי, את היית הראשונה בעולם שהתייחסה אלי, בזכותך התחלתי להרגיש שאני שווה משהו, והפחת בי תקווה לחיים. פתקים אלו נסכו בי הרבה עוז ותעצומות והמשיכו ללוות אותי במשך כל השנים. ב"ה נשאתי לאברך ששוקד על תלמודו, ויש לנו שלושה בנים בתלמוד תורה. אנו חיים באהבה ובאחוה, בשלום וברעות, וכל זה בזכותך! אינני יכולה לדמיין לעצמי היכן יכולתי להיות היום בלעדיך".

בין הזמנים והילד לא פותח ספר? ומה עושים כשהילדים לא רוצים לישון?

קראו ותחי נפשכם: הנהגות להורים, שנרשמו מפי קדשו של מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל

למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה? ואמר: באמת זה כך, אם מדברים בתקיפות לא מתקבל. נשאל רבנו על ילד בחיידר (כיתה ח'), שבתוך הזמן בחיידר לומד יפה מאד, ואילו בבין הזמנים שאין מסגרת אינו רוצה ללמוד... האם ללחוץ עליו שילמד? וענה רבנו: לא רק הוא, גם המבוגרים כך... מי לומד יותר, אברך בכולל או ר"מ בישיבה? ענית: ר"מ בישיבה קצת יותר... אמר לי - קצת? הרבה יותר!... יש לו מחייב... אך ללחוץ לא כדאי, כשיגדל יבין את ערך הלימוד (רשימות הגר"י סוקל). כיו"ב נשאל על ילד בן עשר שהוא תלמיד חרוץ ומצטיין, ולומד בדר"כ עם רצון וחשק, אבל בבין הזמנים אינו פותח ספר, עכ"פ לא ברצון, האם להכריחו ללמוד בבין הזמנים? ואמר רבנו: אם תכריח אותו זה ימאס עליו. אברך שאל את רבנו על שבנו מגלח את זקנו והוא אינו מרוצה מזה, כיצד להגיב? והשיב: ודאי שלא יוכיחו בתקיפות, וראי' מגמ' (קידושין לב, א) בעובדא דרב הונא ורבה בריה דהקשו בגמ' ודלמא רתח וקעבר או לפני עור לא תתן מכשול, וכתבו בתוס' וצ"ל שהודיעו קודם לכן (דמוחל ליקריה אם ירתח), הרי שאף אז הי' גורם שבנו יכעס. אלא יאמר לו פעם אחת שאינו מרוצה מכך. אבל אם מוכיחים בתקיפות רק מפסידים מזה. ת"ח צעיר נכנס ושאל את רבנו: מה עושים כשהילדים

סיפר ראש ישיבת תורת חסד באלעד, הג"ר מאיר בן שלמה: בערך בשנת תש"ס נשלחתי ע"י אמי שתחי' לרבנו והגרמ"י ליפקוביץ, כדי שישלחו מסר לכנס מחנכות גדול שהתקיים אז. ואמרו שניהם מסר דומה, כל אחד בסגנון שלו: רבנו אמר: "אם אתה נותן סטירה לילד, הרי אם אתה צודק - נו, אבל אם אתה לא צודק... ולאידך גיסא אם אתה נותן לטיפה לילד, אם אתה צודק - טוב מאוד, וגם אם אתה לא צודק אז מה קרה?"... והגרמ"י ליפקוביץ אמר: "היום אין שמאל דוחה בכלל. רק ימין מקרבת, כי היום אין כח במקבלים לשמאל דוחה. ורבנו הוסיף ואמר: בהנהגת שמאל דוחה יש לעתים תקלות שאי אפשר לתקן. בחור שמתקשה לקום בבוקר מוקדם, לא להעיר אותו, אביו או אמו, יותר מפעמיים בשום אופן, אפילו עובר זמן ק"ש דאורייתא. והטעם, מפני שהנזק רב יותר מהתועלת; כי חלק גדול מהסכסוכים, מריבות וריחוקים בין אבות לבניהם מתחילים על רקע זה. צריכים לחכות שהוא מעצמו ירצה להתעורר ואז הוא יצליח. ובינתיים להתפלל לה'!" (דבר זה נאמר בפומבי בכנס חינוך בתשס"ט, ושמעתי מפיו בהרחבה קצת). אמר רבנו: כשמשיכים את הילדים ואמרו להם לישון, לא כדאי ללכת בחזקה ובתקיפות ובצעקות שילכו לישון, אלא פשוט להעלים עין. ושאלתי, האם זה מצד דברי הגמ' בגיטין 'הלכך

נשאל רבנו: אבא שהעניש את בנו ונתברר שזה היה בטעות, האם צריך לבקש ממנו מחילה? השיב רבנו שלא יפסיד באם יבקש ממנו מחילה, ובאם לא יבקש הילד ירגיש שאין צדק בעולם. אברך שאל את רבנו שהנה בחוה"מ מוקרנים סרטים והבנות רוצות ללכת לראות סרט, האם לתת להן ללכת או לא? רבנו אמר: כתוב "וכוף את יצרנו". רואים שאפשר לכוף את היצה"ר, אבל אתה יכול את שלך אבל לא את של ילדך. ותדע לך שיש להם יצה"ר גדול מאד. והאברך שאל מה למעשה? רבנו אמר לו: אתה צריך לפצות אותם במשהו אחר, כי אם לא, בת ממורמרת בבית זה הרבה יותר גרוע. האברך מספר שבאותו חוה"מ לקח אותם לטיול גדול, ועד היום, שמונה שנים אחרי כן, עדיין הילדים זוכרים ומזכירים את הטיול המוצלח שהיה במקום ללכת לסרט) מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטינמן.)

(קובץ דרישה וחקירה גליון קצו | ראה שופטים תשפ"ג, מתוך הספר 'כאיל תערוג')

משתובבים, קופצים ומתפרעים, לדוגמא בשולחן שבת, האם ראוי להכות ילד? מיד כשרבנו שמע את השאלה נדרך, הזדקף והרים את קולו: 'אם תכה אותו הוא יהיה פרא אדם!' וכפל דבריו. והוסיף: 'אולי לפעמים אפשר מכה קטנה על היד', והדגים... (נר לשולחן שבת). והביא רבנו את דברי הגמ' (מכות ח, א) 'אף על גב דגמיר', דהיינו שכונת שלמה המלך לייסר גם ילד שבאופן כללי בסדר, ולא רק ילד בעייתי. בליל שב"ק פר' שופטים תשס"ח לאחר תפילת מעריב בבית רבנו, שאלתיו: כיצד יש לנהוג בסעודות שבת בבית עם ילדים קטנים, שאין להם סבלנות לשבת ליד השולחן, האם כדאי לקצר את משך זמן הסעודה, או שהסעודות תמשכנה כרגיל, והילדים יתעסקו במשחקהם? והשיב רבנו: "למה לקצר? ישחקו? ... שישחקו!..." (באילי שחק).

רבי אהרן מקרלין זצ"ל נשאל פעם, מהי העבירה הנוראה ביותר שיש להיזהר ממנה, ומהו החטא הגרוע ביותר שיהודי יכול לחטוא? הניח ראשו על השולחן במשך כמה רגעים והרהר, לאחר מכן הרים לפתע את ראשו ואמר...

עם ישראל - בני מלכים

התבוננתי בו ואמרתי בלבי: מה קרה לו? הלא הוא בנו של פלוני - אברך מסולא בפז, הוא עצמו למד בישיבה פלונית... איני יודע להניח את אצבעי על הסיבה להידרדרותו, אולם דבר אחד היה ברור לי - הוא שכח את ייחוסו. הוא חשב שהוא כפרי, בן השפחות, ומשום כך סבר שהוא פטור מן הכל ויכול להתעטר בכרבות כאלו... נדמה היה לו שאינו מן הסוג של בני מלכים, שעוטים על עצמם חליפות ועניבות, או מגבעות. הרי ברור לכולם, שאדם שיש לו מגבעת, היינו כתר, אינו יכול להתאבק בעפר. המגבעות שאנו לובשים הם סוג של הכתרה, וכל הלובש אותן יש לו תואר של בן מלך. כמה כואב לראות בן מלך מסכן, שאינו יודע שהוא בן מלך... חובה עלינו להודיעו כי בן מלך הוא, ועליו להתלבש ולהיראות כפי שבן מלך נראה.

החטא הנורא מכל
 רבי אהרן מקרלין זצ"ל נשאל פעם, מהי העבירה הנוראה ביותר שיש להיזהר ממנה, ומהו החטא הגרוע ביותר שיהודי יכול לחטוא?
 הניח ראשו על השולחן במשך כמה רגעים והרהר, לאחר מכן הרים לפתע את ראשו ואמר: "החטא הנורא ביותר שעלול יהודי לחטוא הוא: לשכוח שהוא בן מלך!"

בְּנִים אַתֶּם לֵה' אֱלֹקֵיכֶם... (יד, א-ב)
אתם בדלים משאר בני נח
 רבנו בחיי כתב על פסוק זה דבר נפלא ביותר, וזו לשונו: "לפי שאתם בדלים משאר בני נח ולפי שאתם עם דבק בא-ל הקדוש, ואתם מעותדים למעלה זאת, היא מעלת העולם הבא, אין ראוי לכם לעשות מה שהם עושים". עם ישראל הוא עם מיוחד, שהקב"ה בחר בו לבן יחיד - בְּנִים אַתֶּם לֵה' אֱלֹקֵיכֶם. אין דוגמתו בשאר עמי העולם. בכל פסיעה ותזוזה שלנו שם הקב"ה, כביכול, את לבו עלינו. לפיכך צריכים גם אנו להתנהג באותו דפוס ולכבד את מעמדנו.

אל תשכח את היותך בן מלך
 בהקדמה לסידורו כותב היעב"ץ, הלא הוא רבי יעקב עמדין, שעיקר מלכות האדם במצודת היצר הרע הוא מחמת ששוכח את ייחוסו הנורא והנפלא כי בן מלך הוא!
 זכור, נא, יהודי, כי בן מלך אתה, ולא נאה לבן המלך לעשות מעשים שאינם הולמים את מעמדו!
 בשנה שעברה, כשהלכתי לציונו של מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל הבחנתי בבחור כבן שבע-עשרה לבוש מכנסיים קצרים, ראשו מגולח מכל צדדיו, ורק כרבות גדולה, כתרנגול הודו, נשארה באמצע...

אין גרוע יותר מלשכוח את ייחוס המלוכה שלנו! אדם ששכח שהוא בן מלך - איבד את כל מה שיש לו!

פירושים רבים נאמרו על המילים הקדושות "אֲנִי לְדָוִד וְדָוִד לִי" (שיר השירים ו, ג), ולענייננו יש לומר: אני אצל המלך והמלך נמצא איתי. כשהמלך נמצא אתנו סדר ההנהגה הוא אחר. הדיבורים אינם אותם דיבורים, המעשים אינם אותם מעשים, התפילות אינן אותן תפילות וגם לימוד התורה אינו אותו לימוד תורה. עלינו לדבר כמו בן מלך, להיזהר בכל מילה היוצאת מן הפה, ללמוד בהתמדה ולא להפסיק באמצע הלימוד, להתפלל מעומק הלב, ועוד כהנה וכהנה הנהגות המתאימות לבני מלכים. זו הסיבה שימי אלול הקדושים שבים ומזכירים לנו את היסוד הזה [הנרמז בראשי התיבות של שם החודש] כדי להזכיר לכל אחד, שאינו יכול לבוא לפני המלך באותן הנהגות שנהג עד כה, משום שכעת הוא עלה למעלה מיוחדת.

מה הוא מיטיב - אף אתה מיטיב

הליכותיו של בן מלך שונות במהותן מהנהגת אדם פשוט, והדברים טבועים במהותו, עד כדי כך שכאשר אינו נוהג כך, אפשר לזהות בקלות שאינו בן מלך.

מעשה במלך שהיה לו בן יחיד שעתיד היה להיות יורש העצר. ביקש המלך לחנך את בנו כדי להכשיר אותו לקראת התפקיד הגדול המצפה לו, ולכן פרסם מכרז: "דרוש יועץ לחינוך בן המלך". אנשים רבים באו, והמלך בדק ובחן אותם, אך איש מהם לא עורר בו אמון במיוחד, והוא שלחם בזה אחר זה.

לבסוף הגיע אדם והציג את עצמו כמי שיכול ליעץ.

"במה אתה מתמצא?", שאל המלך.

"בשלושה דברים" - השיב האיש - "אני מתמצא בסוסים ויודע לזהות סוסים נבחרים. אני מתמצא ביהלומים, ויודע להבחין בין יהלומים אמיתיים ויקרים לכאלו שאינם, והדבר השלישי שאני יודע הוא - תכונותיהם של בני אדם. כאשר מתבונן אני באדם יכול אני לקבוע במדויק מה הן תכונותיו".

שלושת התחומים הללו אכן היו נחוצים בעיני המלך. מלכים זקוקים לסוסים אצילים ומיוחדים, ליהלומים יקרים, וייעוץ המתאים לתכונות נפש האדם בכוחו להביא כל אחד להצלחה. הוא הודיע לאיש כי הוא נותן לו את בנו לניסיון בן שבועיים ימים, לאחר מכן יבחנו את התוצאות, ועל פיהן תיקבע המשכורת שלו.

הסכים היועץ, וכבר למחרת פגש בבן המלך ויצא אתו למכירה גדולה של סוסים נבחרים שנועדה לאצילים, רוזנים ושירי המדינה, כדי לבחור לו סוס ראוי לשמו.

בהגיעם למכירה ניגש אליהם אחד מן הסוחרים הממולחים והפיקחים, כשהוא מוביל אחריו סוס גבוה, מרשים ומבריק, הראוי למלכים.

התפעל בן המלך מן הסוס. באורות המלך ישנם סוסים רבים, אולם סוס יפה כל כך עוד לא ראה מימיו. הוא עמד לקנות את הסוס, ונמלך ביועץ.

"אל תתקרב אליו" - הזהיר היועץ.
"למה?"

"זהו סוס שהורג את רוכבו. בתחילה הוא מוביל בגאון את בעליו, אולם אחר כך רומס אותו".

"מנין לי שאתה צודק? אולי אתה סתם אומר?"

"תוכל לבדוק אותי. קרא למוכר ובקש ממנו להדגים לנו דהירה על הסוס הזה".

המוכר הסכים מיד וטיפס על הסוס במיומנות. הוא החל לרכב ולדהור, וכשסיים התרומם הסוס, הפילו לאחור, רמס אותו תחת רגליו והרגו.

נבהל בן המלך. "אכן צדקת. אל תבט אל מראהו ואל גובה קומתו..."

לאחר מכן קנה לו היועץ סוס אביר. בן המלך שמח מאד, הוציא מכיסו שטר של עשרים שקלים, ואמר ליועץ: "אמנם משכורת עדיין אינך מקבל, אך מגיע לך טיפ על שהצלת את חיי".

כעבור כמה ימים הלך בן המלך עם היועץ לבורסת היהלומים. התקיים יריד יהלומים, והוא בקש לקנות לו יהלומים.

מיד כאשר הגיעו הציגו להם יהלומים יפהפיים. בן המלך התלהב ועמד לקנות, אך היועץ עצר אותו: "אל תיגע ביהלומים הללו! הם מזויפים, עשויים זכוכית פשוטה".

"איך תאמר כך על היהלומים המרהיבים הללו?"

"סמוך עלי. אקח אותך למקום אחר"

"אבל אני רוצה כאן. יהלומים כאלו עוד לא ראיתי בשום מקום"

לבסוף השתכנע לשלוח את היהלומים לבדיקה, שהוכיחה כי אמת דיבר היועץ. לא היו אלו יהלומים כי אם זכוכיות.

בן המלך התפעל מן היועץ, ושוב תגמל אותו בשטר בן עשרים שקלים כאות תודה.

בדרכם חזרה לארמון, אמר בן המלך ליועץ: "לאחר שהוכחת פעם אחר פעם כי הנך מבין גדול, אולי תוכל לומר לי גם מהן התכונות שלי?"

"אל תיבהל מן הדברים שאומר לך, והאמן לי כי אלו דברי אמת" - החזיר לו היועץ והנמיך את קולו - "אמנם הנך סבור שאתה בן המלך, אבל באמת אינך בנו. המלך והמלכה הם חשוכי בנים, ושנים ארוכות דאג המלך על כך שאין לו יורש. פעם ראה אותך במכירה של ילדים עזובים, מצאת חן בעיניו והוא קנה אותך, אימץ אותך וגידלך כבן".

נסער בן המלך מהדברים ששמע והודיע: "אלך לאבי ואשאל אותו על כך".

בתחילה ניסה המלך להבין מהי סיבת השאלה הזו, אולם לבסוף הודה: "אמת, אינך בני, אבל אני מגדל אותך כבן, ואתה עתיד לרשת אותי".

"אכן, כל דבריך אמת" - חזר בן המלך ליועץ - "אבל אמור לי, מנין ידעת זאת? מדוע העלית דבר כזה בדעתך? הרי נראה אני כמו בן מלכים מושלם".

הקב"ה מגלה את טובו עלינו ועל כל העולם כולו - "ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו...". הוא נותן ומשפיע גם לבני אדם שאינם ראויים, ואפילו לכאלו המשיבים לו רעה תחת טובה, וכשהוא מתייחס אלינו באופן הזה, עלינו ללמוד ממנו ולהתייחס כך גם לזולתנו.

לפעמים מקבלים בני אדם כל מיני סגולות - תאמר כך וכך... תעשה כך וכך... ולאחר מכן הם באים ומעידים: לא היה כאן מעשה ניסים. הרגשנו בחוש כי רצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם. התפללנו וביקשנו, וה' שמע את תפילתנו.

בן יודע שרק אביו יכול לעזור לו, ובאופן הזה צריך האדם להיות דבוק בה' ולהרגיש שרק הוא יכול לעזור.

בנים אתם לה' אלוקיכם - תחשיבו את עצמכם כבנים, ואני אספק את כל צרכיכם כאב המספק את צרכי בניו.

(רבי ראובן אלבז שליט"א - משכני אחרון)

אמר לו היועץ: "האמת היא שהגעתי למסקנה הזו לאחר שראיתי את צורת הנהגתך. לפני ימים מספר הצלתי אותך ממוות בטוח תחת רגלי סוס אביר, ואתה מצאת לנכון לשלם לי בשטר פעוט בן עשרים שקלים. אחר כך הצלתי אותך מקניית יהלום מזויף בסכום עתק, ושוב מצאת לנכון להודות לי על כך בתשלום קטן ומגוחך של עשרים שקלים. תהיתי בלבי: איך יתכן דבר כזה? הלא לבן מלך יש תכונות אחרות. יש לו רחבות לבב שגורמת לו לרצות להיטיב עם בני מדינתו! הוכרחתי לומר שאינך באמת בן מלך, שהרי תכונות המלכות אינן קיימות בך!"

בני מלכים אנחנו, בנים אתם לה' אלוקינו! אך כדי להיות בני מלכים - עלינו להעריך את עצמנו כבני מלכים ולנהוג כפי שבני מלכים נוהגים - מתוך רחבות לבב ורצון לגמול חסד עם הבריות, לעזור לזולת, להתייחס אליהם בכבוד, ולא לחיות כבני אדם מצומצמים.

**הבחור הצעיר הרשים מאוד את המלך בתשובותיו.
המלך התמלא עליו רחמים והחליט לעשות מעשה.
אסף את הצעיר במרכבתו ונסע עמו לארמון, חייו של
הצעיר עמדו להשתנות מן הקצה אל הקצה. מחסר בית
עלוב נפש - יהפוך לאדם החי חיי פאר בארמון המלך**

הברכה - כדי שתוכל לשמוע

שאלו המלך: "היכן ביתך?" השיב לו: "אין לי בית."

תהה המלך: "והיכן אתה מתגורר?"

- ברחוב.

- והיכן אתה ישן בלילות?

- על ספסלים בצידי דרכים.

- ומה אתה אוכל?

- אני נובר בפחי אשפה וניזון משאריות מזון המושלכים בהם.

- ומניין לך בגדים?

- אינני זקוק לבגדים רבים, די לי במלבוש שעל גופי.

הבחור הצעיר הרשים מאוד את המלך בתשובותיו. המלך התמלא עליו רחמים והחליט לעשות מעשה. אסף את הצעיר במרכבתו ונסע עמו לארמון. אמר לו המלך: "מהיום והלאה אקצה לך חדר בארמון, שם תגור ותהיה סמוך על שולחני, כל מחסורך עלי!"

חייו של הצעיר עמדו להשתנות מן הקצה אל הקצה. מחסר בית עלוב נפש - יהפוך לאדם החי חיי פאר בארמון המלך.

כשהגיעו לארמון פנה אליו המלך: "תראה, יש לי בת יחידה, כלילת המעלות, זה זמן רב אני מחפש עבורה חתן ראוי. מהרגע הראשון שפגשתי בך מצאת חן בעיני, אני חפץ בך כחתן לבתי, התואיל להינשא לה?"

הבחור הביט במלך בשוויון נפש והשיב: "איך אני יכול

את הברכה אשר תשמעו (יא, כז)

יש לדקדק, מדוע אמרה התורה "את הברכה אשר תשמעו" ולא נאמר 'את הברכה אם תשמעו', כפי שנאמר בהמשך לגבי הקללה - "והקללה אם לא תשמעו?"

ביאר רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל: המשנה באבות (ד, יז) אומרת: "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה".

נשאלת השאלה: הרי עולם הבא הוא נצח, כל כולו רוחניות. מדוע, אם כן, כשהתורה מבטיחה שכר על קיום המצוות היא מדברת על ענייני העולם הזה - "ואספת דגנך... ונתתי עשב... ואכלת ושבעת", "וברך פרי בטנך ופרי אדמתך... לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך", "ונתנה הארץ יבולה... ואכלתם לחמכם לשובע וישבתם לבטח בארצכם?" וכי זה מה שראוי להיות שכר המצוה, והלא "יפה שעה אחת של קורת רוח של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה!"

המגיד מדובנא זצ"ל המשיל על כך משל:

פעם עבר המלך עם מרכבתו המלכותית ברחובות עירו והנה נגלה לנגד עיניו בחור לבוש בלויי סחבות השרוע בצדי הדרך. הדבר נגע ללבו של המלך והוא צווה על משרתו לקרוא לבחור. בדחילו ורחימו ניגש הבחור אל המלך, מראהו עלוב אך ארשת פניו חכמה.

אבל אני עגלון עני, דל אמצעים. כשאני רעב, אינני יכול להרשות לעצמי לעצור ולהיכנס לפונדק דרכים ולכלות שם את ממוני. לכן מראש אני מצטייד בתבשילים שרעייתי הכינה בביתנו שבכפר, ומדי כמה שעות, תוך כדי נסיעה, אני נוטל מעט מן התבשיל ומן המרק ומשקיט את רעבוני".

אמר לו הסוחר: "אני מצטער, אינני מוכן להניח את גלילי המשי ליד הסירים. הַשָּׂאָר את הסירים ביריד, ואני מבטיחך שכאשר נרעב ניכנס שנינו לפונדק דרכים ונסעד את לבנו בארוחה דשנה, ואל דאגה - אני אשלם דמי כל סעודתך. אינני מבקש ממך דבר, רק זאת אבקש ממך: אל תקלקל את הסחורה שלי!"

וכך היה. יצאו לדרך, וכעבור כמה שעות, כשהרעב החל הציץ להם, עצרו את העגלה ונכנסו לפונדק שבצד הדרך, שם מילאו את כרסם בארוחה דשנה. העגלון אכל ושתה כיד המלך, בידעו שיש מי שיממן את כל הוצאות הסעודה. ואכן בתום הארוחה ניגש הסוחר לבעל הפונדק ושילם לו דמי סעודתו ודמי סעודת העגלון. ואז התעורר בלב העגלון החשש שמא יחשיב הסוחר את דמי הסעודה כתשלום עבור שכר מלאכתו. הוא הביע את חששו באוזני הסוחר. הרגיעו הסוחר: "תנוח דעתך, שילמתי את דמי סעודתך, כי הדבר היה שווה לי כדי שלא תתקלקל הסחורה. עבור מלאכתך מגיע לך שכר בפני עצמו. אל דאגה, הוא ישולם לך בנפרד - כשנגיע אל היעד".

אומר הרמב"ם: שכר מצוה - עין לא ראתה אלוקים זולתך, זהו ענין רוחני נשגב ואין לנו שמץ של מושג בו. כל ההבטחות שמובאות בתורה ב"והיה אם שמוע", ב"והיה עקב תשמעון", ב"אם בחקתי תלכו" ובשאר המקומות בתורה - אין זה בתורת קיבול שכר על המצוות, אלא זו הבטחה לשפע וברכה בעולם הזה כדי שהאדם יהיה פנוי לעבודת ה' ולא יצטרך לכלות זמנו עבור צרכי הגוף. את השכר עבור קיום המצוות יקבל האדם בבוא העת - בעולם הבא, עולם הגמול.

לפי זה - אומר רבי יהושע לייב דיסקין - התורה מבטיחה "את הברכה אשר תשמעו". לא נאמר 'אם תשמעו', כי גם אם תשמעו ותקיימו את המצוות - הברכה שנאמרה כאן איננה בתורת שכר מצוה. אם כן למה מובטחת לך הברכה? - "את הברכה אשר תשמעו", הברכה נועדה כדי שתהיה לך סייעתא דשמיא שתוכל לשמוע וללמוד באין מפריע.

(רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל - יחי ראובן)

להסכים להצעה בלי שאדע מה הם התנאים של השידוך, כמה נדוניה אקבל"...

נדהם המלך לשמוע את תשובתו של הבחור וקרא: "החסר משוגעים אני?... אתה חסר בית, חי באשפתות וניזון משארית מזון של הבריות, ואני בא וגואל אותך מן הרחוב ואוסף אותך אל ארמוני, ולאחר מכן אני מציע לך הצעה שאפילו בחלומותיך לא חלמת - להינשא לבת המלך, ואתה עוד מעז להציב תנאים ולדרוש נדוניה?... הרושם שהרשמת אותי היה מוטעה, טעיתי בך כשסברתי שאתה בר דעת, מהר שא את רגליך והסתלק מארמוני! אינני רוצה לראותך עוד עד עולם!"

והנמשל: עם ישראל במצרים היו נבזים ושפלים, משועבדים בחומר ובלבנים, ומשפל המדרגה רומם אותם הקב"ה, הוציאם ממצרים ובחר בהם לעם סגולתו. היעלה על הדעת שלאחר מכן הם עוד יבואו וידרשו ממנו שכר?

אולם עדיין קשה, שכן מן המשל עולה שלא שייך לבקש שכר כלל, והלא כאמור התורה מדברת על שכר, ואיזה שכר? - של ענייני העולם הזה. מה פשר הדבר?

זאת ועוד: אם התורה ראתה בכל זאת לדבר על שכר, הלא מן הראוי שיהיה זה שכר רוחני של עולם הבא ולא עניינים גשמיים וחומריים של עולם הזה?

על כך הוסיף המגיד מדובנא והמשיל את משלו: פעם נסע סוחר אחד ליריד וקנה שם כמה גלילי משי ענקיים, כדי לסחור בהם בעירו ולהרוויח מהם את לחמו. בתום היריד ניגש לאחד העגלונים ושכר את שירותיו להסיעו אל ביתו. סיכמו ביניהם על מחיר והעגלון החל לשאת את גלילי המשי כדי להניחם בעגלה. הסוחר עקב אחר העגלון ואז ראה כי העגלה עמוסה בשני סירים גדולים.

"מה הם הסירים הללו?" - תהה הסוחר.

"בסיר אחד יש תבשיל ובשני יש מרק", השיב העגלון.

הסוחר מוסיף להקשות: "לשם מה הם מונחים בעגלה? הלא אם נניח לידם את גלילי המשי היקרים, מטלטולי הדרך תישפך תכולת הסירים על בדי המשי ותקלקל אותם".

אמר העגלון: במטותא, אסביר לך מדוע אני נצרך להם. הרי הנסיעה אורכת כמה ימים. אתה סוחר בעל אמצעים, וכאשר תחוש תחושת רעב תוכל לעצור את הנסיעה, לרדת מן העגלה, להיכנס לאחד הפונדקים שבדרך ולסעוד את לבך כאוות נפשך.

האזינו לתוכנית 'הפוח בכל יום' בקו השיעורים של דרשו

כל הכתבות והתוכן משודרים להאזנה מדי יום מפי הרב אברהם פוקס

077-2222-666 שלוחה 31

זכורני לפני כמה שנים יהודי הרוויח בהגרלת הלוטו עשרה מיליון ש"ח, ובשעת קבלת הזכיה בירך "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה". ומה היה בסופו?

כלל ישראל - בנים למקום

היה מבין כי גם מה שנראה לו כיום כאסון - יתכן ששם נמצאת הברכה, ומאידיך מה שנראה לו כברכה - עלול להתברר כקללה שתביא אותו אל סופו.

זכורני לפני כמה שנים יהודי הרוויח בהגרלת הלוטו עשרה מיליון ש"ח, ובשעת קבלת הזכיה בירך "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

ומה היה בסופו?

אחים שלו סחטו ממנו חמשה מיליון; אחד התחנן שהוא זקוק לדירה, השני דרש שיפתח עבורו עסק וכו'. אשתו התרגזה והתחילה לריב אתו שלא יתן להם, אבל האחים לא ויתרו וגרמו לסכסוך בינו לבין אשתו. היו להם חמשה ילדים, אך המצב בבית התדרדר והגיע לידי גירושין, והיא סחטה ממנו עבור הגט עוד ארבעה וחצי מיליון!

עד אז הוא הרוויח כל חודש משכורת מכובדת, חי חיים שלווים ומאושרים, לא היה חסר לו דבר. לשם מה הוא היה צריך את העשרה מיליון הללו, שגרמו לו רק צער והפסדים? כעת הוא התחיל להבין שהיה לו טוב גם קודם, והזכיה הזו יותר הזיקה לו מאשר הועילה.

חייב אדם לברך על הרעה בשמחה

כשחזרתי לארץ עם אשתי המנוחה, הילדות הקטנות שלי, בנות שלוש-עשרה וחמש-עשרה, שאלו אותי: "אבא, זה נכון שאמא חולה במחלה?"

אנחנו לא גילינו להן על מחלת אשתי. שנינו היינו אזרחי ארצות הברית והיו לנו עסקים שם, לא הרגשנו צורך לספר להן שהולכים לטיפולים, אבל נודע להן על כך בבית ספר, וכעת שאלו אותי האם השמועה נכונה.

כמובן, לא שיקרתי ואמרתי שהדבר נכון. "אבא, מה עושים?" הן שאלו.

הסברתי להם שבמשנה (ברכות נד ע"א) כתוב: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", ובגמרא (שם ס ע"ב) הקשו: "מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה? - אילימא: כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב, כך מברך על הרעה הטוב והמטיב - והתנן: על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב, על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת". משמע שאילולי דברי התנא הללו, הגמרא הבינה ששייך לברך "הטוב

בנים אתם לה' אלקיכם (יד, א)

מקום הבן - אצל אביו

ה"אור החיים" הקדוש הקשה: "מה טעם סמך מאמר 'בנים אתם' למאמר 'תתגודדו'?", וכתב לבאר את הפסוק על פי משל, וזה לשונו:

"ונראה שנתכוון לומר, שבמיתת איש אין אבדה למת, אלא הרי הוא דומה לאדם ששלח בנו לסחורה לעיר אחרת, ולימים שלח האב אחר בנו, ואין העדר הבן אלא מן המקום שהלך משם, אבל על כל פנים ישנו ואדרכה בטוב לו שחזר הבן אצל אביו שהוא מקור החיים, ועל זה אין לנו להתגודד ולשים קרחה. מה שאין כן העכו"ם שלא נקראו בנים לה', והוא אומרו 'אתם', לשלול העכו"ם, שעליהם ידו הדווים ביום מיתתם, שהם מתים מיתה שאינם עוד בנמצא בין החיים".

אומר ה"אור החיים" דבר נורא, פלאי פלאים: משל לאב ששלח את בנו לשוק בעיר אחרת, להתעסק שם במסחר. הבן התערה בין הסוחרים והתרגל לחיות עמם. כעבור כמה שנים החליט האב כי הגיע זמנו של הבן לשוב לביתו. שלח אליו שליח והורה לו לצאת מהעיר הרחוקה ולבוא הביתה.

הסוחרים, ידידי הבן, ניסו לעכב בעדו, באומרם: 'כל כך אהבנו להיות בחברתך, רצוננו שתישאר עמנו', אך האב אמר: 'לא, הוא הבן שלי, ובן צריך להיות אצל אביו. עליו לשוב כעת אלי, לביתו!' על עם ישראל נאמר: "בנים אתם לה' אלוהיכם", הם בבחינת בנים ביחס לקב"ה, אביהם שבשמים. הם נשלחים לעולם הזה למספר שנים קצובות, ובהגיע הזמן - אביהם קורא להם לשוב למקומם. יהודי במותו אינו יורד לאדמה, כמו הגוי, אלא הולך לאבא שבשמים, עובר מחדר לחדר, מהפרוזדור לטרקלין, ממילא מה טעם יש לקרוע עליו, להתגודד או לשרוט שרטת כשמת!?

נכון שאלו שהיו עמו חבל להם שהסתלק מן העולם, הם כל כך התרגלו אליו, אבל מקומו של היהודי אינו שם, אלא בעולם הבא, עולם הנצח, ליד אבא שבשמים.

כשמסתכלים כך - כל העולם נראה אחרת!

קללה או ברכה?

כשקורה לאדם אסון רח"ל - הוא מלא טענות כלפי שמיא, אבל אם היה יודע שבורא עולם אוהב אותנו פי מיליון ממה שאנחנו אוהבים את עצמנו וכל מה שהוא עושה אינו אלא לטובתנו -

והמטיב" על רעה שבאה על האדם.

ומסיקה הגמרא: "אמר רבא: לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה", כלומר, אמנם יש לברך "דיין האמת", אבל את ברכת "דיין האמת" עליו לברך באותה שמחה כפי שהוא מברך על הטובה. מוסיף הרבינו יונה ואומר שזו עבודה גדולה, ולכן נאמר: "עבדו את ה' בשמחה".

שאלתי את בנותי: התורה היא הרי כל כך מתוקה, דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, איך הקב"ה יכול לדרוש מאיתנו שנברך על הרעה בשמחה? נותן לנו סטירה, מכה כל כך כואבת, ואנחנו עוד נשמח? שמע מינא שהתביעה אלינו היא אמונה! הקב"ה אומר: תאמינו שאני אוהב אתכם יותר ממה שאתם אוהבים את עצמכם. אתם לא יכולים לדעת מה טוב ומה לא טוב, אין לכם את אמת המדה לבדוק גבולות בני אדם, ולכן אם תהיה לכם אמונה שכל מה שהקב"ה עושה - לטובה הוא עושה, תוכלו לברך על הרעה בשמחה.

משל למה הדבר דומה, לאב שהוא הנוירווכירורג הגדול ביותר בעולם, ולבנו יש לו גידול במוח והוא יודע שהוא יעשה את הניתוח באופן הטוב והבטוח מכל מנתח אחר. בנייתו מהסוג הזה, מגלחים את השער, מנסרים את הגולגולת ונכנסים עם מכשירים מיוחדים לתוך המוח, ואת כל זה צריך האב לעשות לבנו. ואמנם מרדמים את המנותח, כך שהבן לא מרגיש כלום, אבל האב נגמר מצער. ואף על פי כן ברור שיעשה זאת בגלל שהוא רוצה להציל את בנו.

כְּאִשֶׁר רָבִי חַיִּים גְּרִינִימָן זַצ"ל נִפְּל וְשָׁבַר אֶת צְלֻעוֹתָיו, הוּא הֶרְגִישׁ כְּאֵלוּ יָד מְשֻׁמִּים דְּחָפְפוּ אוֹתוֹ אַרְצָה. אֵין אֶפְשָׁרוֹת לְגַבֵּס

אֶת הַצְּלֻעוֹת, וְהָן מִתְחַכְּכוֹת זוּ בְּזוּ וְגוֹרְמוֹת לַחֹלָה סָבֵל בֶּל יִתְאַר. מָה הֵיְתָה תְּגוּבָתוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים?

"רבונו של עולם! אני יודע שאתה אוהב אותי פי מיליונים יותר ממה שאני אוהב את עצמי, והיסורים שלי כואבים לך הרבה יותר מאשר לי, אם כן למה אתה צריך לסבל כל כך? משום שאתה רוצה שאעלה לשמים מעט יותר נקי... כמה אתה אוהב אותי! כמה אתה מוכן לסבל למעני! מודה אני לפניך ה' אלקי, שנתת לי קאבים אלו כדי לזכך אותי!".

כשיש אמון באבא, שכל מה שהוא עושה לטובה - מבינים שגם הייסורים לטובה הם, ולכן, מכח אותה אמונה, דורשת מאיתנו התורה לברך על הרעה בדיוק עם אותה שמחה כפי שמברכים על הטובה.

אמרתי להן את הדברים וראיתי שהקטנה נרגעה, אבל הגדולה יותר אמרה: הכל טוב ויפה, אבל איך עושים זאת, איך אפשר לקבל?

אמרתי לה: "תראי, את היום בת חמש-עשרה. אם חס ושלום יקרה לאמא משהו, בעוד שבע שנים כבר לא תהיי יתומה, יהיה לך את בעלך ואת הילדים. גם אחותך בת שלוש-עשרה, עוד תשע שנים היא לא תהיה יתומה. אם מישהו יישאר יתום מהמצב הזה - זה רק אני, משום שאין תחליף לאשת נעורים ודאי לא לאשה כמו אמך, אני המסכן הגדול מכולם כאן. נו, וכי את רואה עלי עצב? את רואה עלי דמעה? לא! אני מקבל זאת בהבנה ובשמחה. תסתכלי עלי ותלמדי ממני!"

זה היה מספיק. יותר היא לא היתה צריכה.

(רבי אריה שכטר זצוק"ל - אריה שאג)

לא יאכל עד שילמד דף גמרא

הרב מרדכי הלוי שוורצבורד עם השאלה על הבחור שקיבל על עצמו שלא לאכול לפני שלומד דף גמרא

תשובה: הנה אם היה אחר נט"י קודם ברכת המוציא מבואר בס"י קס"ו שיש ליזהר שלא להפסיק בין נטילה להמוציא, אך באופן זה שמחוייב לקיים נדרו נראה שלומד קודם את הדף ואח"כ יאכל ובלבד שלא יסיח דעתו, לכן ראוי שיקח את הגמ' וילמד על שולחנו באופן שדעתו לאכול וכך לא יפסיד את ברכת הנטילה.

אכן כשנזכר אחר הברכה בזה שי איסור ברכה לבטלה, והנה מצאנו לאחד קדוש מדבר הרב שדי חמד (בכרך י' תשובה סי' ה') שדבר בזה האיש אשר נדר להתענות עד שישנה פרקו, ושר של

שאלה: בחור ישיבה קיבל על עצמו שבימי בין הזמנים ישתדל בלימוד הגמרא ואף ביום עמוס כמו קעמפ וזיץ למיניהם עכ"פ לא יפחות מדף גמרא וגדר בעצמו שלא יאכל ארוחת ערב לפני שלומד דף גמרא, והנה יום אחד שהיה עמוס בתוכניות נטל את ידיו לארוחת ערב ונזכר שעדין לא למד דף גמרא, מה יעשה כעת האם יטעום מעט או שילך ללמוד ואז יהיה ברכת נט"י לחינם, ומה הדין אם כבר ברך המוציא ונזכר קודם שטעם שצריך ללמוד דף גמרא אם יטעום מעט כדי שלא תהא ברכתו לבטלה או אסור לו לטעום מחמת נדרו.

הדרך השלישית שיסלק האוכל לצד אחד וישנה פרקו ואחר יאכל, וזה להמקילים שמותר לדבר בעוד האוכל בפיו קודם שיבלע.

הדרך הרביעית לשנות פרקו ע"י הרהור, דגם בהרהור מקיים מצות תלמוד תורה, ודן דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ולשון לימוד הוא להוציא בפה, והנה בנ"ד אם בשאר הימים אינו מקפיד להוציא בפיו רק סומך על עיונו והבנתו אחד בפה ואחד בלב, יש לו עצה ללמוד בהרהור ובלבד שיכוון לבו לשמים.

הדרך החמישית שירמוז לשלושה בני אדם העומדים אצלו שיתירו לו את נדרו ויפתחו בחרטה.

והטוב מכל אלו הדרכים אשר לא תידור, וכל דבר ומנהג טוב שיקבל עליו יתנה בפירושו שיהא בלי נדר לבל יכשל ח"ו בעוון נדרים.

שכחה גבר עליו ובירך ואח"כ נזכר מה עליו לעשות, והביא מדברי גדולי האחרונים כמה דרכים בזה.

דרך ראשונה שילמוד ולא הוי הפסק כמו שמותר לומר גביל לתורי שיתנו אוכל לבהמה כיון שאסור לאכול לפני הבהמה, ודן בזה ע"פ הרמא סי' רע"א ס"ה שמי שבירך המוציא ונזכר שלא עשה הבדלה יאכל תחילה כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, ולא התירו כדין גביל לתורי ע"ש שהאריך בזה

הדרך השניה שיבלע מעט פחות מכשיעור שלא הפסיד תעניתו ואח"כ ילמוד, ודן בלשון הנדר אם היה איסור תענית או שקיבל ע"ע שלא יטעום שאז אסר על עצמו כל שהוא, וגם בדין תענית הקשה שקי"ל דחצי שיעור אסור מהת', וב"ד יש לדון אם בלשון ארוחת ערב נאסר טעימה או שיכול לטעום ואת מלא ארוחתו ישלים אחר לימודו, וכן הדעת נוטה.

דקה מתוקה - שישים שניות מרתקות על הדף היומי

מה ראה החזון איש בספר תורה העתיק?

גיטין דף פו

חזן מן היונה

ארזתי עז ושאלתי: "רבי לשמחה מה זו עושה?!" אמר לי: "מסורת ביד יהודי תימן, שכאשר הזהירו הנביאים מפני חורבן הבית והתריעו על הגלות הממששת ובאה, קמו אבותיהם וגלו לתימן בטרם תבוא הרעה. מזה אלפיים וחמש מאות שנה מתקיימת קהילתם, והביאו עמם ספר תורה ישן נושן, מעת התיישבותם, ספר תורה בן אלפיים וחמש מאות שנה! בקשתי לראותו והביאוהו, וראה, אות באות, בלא שינוי, אשרי העם שככה לו, שרשרת אחת הנטוית והולכת ממעמד הר סיני, אילו היה לי כח הייתי קם ורוקד עם ספר התורה!"

ונזכרתי בדברי הגמרא (סנהדרין צט, ע"ב), מיהו אפיקורוס, האומר מה הועילו לנו חכמים בתלמודם, מעולם לא התירו לנו עורב ולא אסרו בן יונה.

והלא זו גאותנו ועל כך אשרינו, שזו התורה לא תהא מוחלפת ממעמד הר סיני ועד סוף כל הדורות, העורב אסור ובן היונה מותר!"

"החפץ חיים" זצ"ל היה אומר: "כמה יש להתרגש כשזוכרים, שמשה רבינו הניח אותן תפילין שאנו מניחים, ושמר אותה שבת שאנו שומרים, ומאז ועד היום יוקדת השלהבת ומועבר הלפיד, בטהרתו, מדור לדור!"

הגמרא בסנהדרין (צט): אומרת: "מיהו אפיקורוס? כגון אותם האומרים: מה הועילו לנו חכמים, מעולם לא התירו לנו עורב, ולא אסרו לנו יונה!"

ותמוה, הקשה הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל וכי זו הטענה שיש להם לטעון, על כך מתמרמרים הם? ונניח שהיו מתירים להם עורב ואוסרים להם יונה - מה הרוויחו? סוף סוף נשאר דבר אחד אסור ואחד מותר!

זאת ועוד: הרי אפילו הנכרים אוכלים בשר יונים ואינם אוכלים בשר עורבים, נוקשה הוא ותפל, אינו ראוי למאכל, אילו היו אוסרים אכילת יונה ומתירים בשר עורב, היה להם מקום להתמרמר!

והתשובה היא, שלא ביונה הם בוחלים ולא בעורב הם חפצים, שינויים הם רוצים, ותו לא!

על כך מתמרמרים הם: שדבקים אנו בתורה מסיני, בלא שינויים!

נכנסתי פעם אל ה"חזון איש" זצ"ל המשיך וסיפר, היה זה בשנת תש"י, בזמן העלייה הגדולה מתימן, ומצאתיו מעין בריכוז רב בספר תורה עתיק, ישן נושן, שהיה פתוח לפניו על השולחן. לא הבחין בבואי, כל כולו שקוע בעיונו.

כעבור שעה ארוכה נשא ראשו, ושמחה כה רבה השתקפה בפניו, אור זרח בעיניו.

מהו הקשר בין נטילת ידיים לסעודה לבנין בית המקדש?

וחכמים הוסיפו וגזרו גם על נטילת ידיים לתרומה, ועל מנת להרגיל את אוכלי התרומה שיטלו ידיהם - תיקנו נטילת ידיים גם לכל אדם, באכילת לחם של חולין. ואף בזמן הזה קיימת התקנה, כדי שיהיו ישראל רגילים בדבר כשיבנה בית המקדש במהרה. [שו"ע קנח, א, ומשנ"ב א; בו"מ דרשו, 4]

חכמינו ז"ל תיקנו נטילת ידיים לסעודה. טעם התקנה הוא משום שבדרך כלל הידים אינן נקיות, וממידת קדושה וטהרה - לאכול סעודה בנקיות הידים. ויש מהראשונים שכתבו טעם נוסף לדבר, ששלמה המלך תיקן ליטול ידיים לפני אכילת קדשים,

מדוע תיקנו נטילת ידיים דוקא לפני אכילת לחם?

חלק מראשונים) אין תרומה אלא לדגן, יין ושמן, ואת היין והשמן לא מחזיקים בידיים, אלא בכלי, ורק את הדגן מחזיקים ביד, ועל פי רוב אוכלים אותו כלחם, ולא בצורה אחרת, לפיכך לא תיקנו נטילת ידיים אלא ללחם דגן. [משנ"ב קנח, ב, ושעה"צ ג; בו"מ דרשו, 5]

כאמור, תקנת נטילת ידיים היא כדי שיאכלו סעודה בקדושה ובנקיות, ולכן לא תיקנו זאת אלא באכילת מאכל שרוב בני האדם קובעים עליו את סעודתם, והיינו לחם העשוי מחמשת מיני דגן. וגם לפי הטעם השני הנ"ל, שטעם התקנה הוא להרגיל את אוכלי התרומה בנטילת ידיים - כיון שמן התורה (לפי דעת

באיזה מקרה מברכים 'בורא מיני מזונות' לפני האכילה וברכת המזון לאחריה?

קטנה נוספת, ובשתי האכילות יחד יש כמות של קביעות סעודה, לא יטול את ידיו ולא יברך 'המוציא', כיון שאינו מתעתד לאכול שיעור של קביעות סעודה, אולם עליו לברך ברכת המזון על שתי האכילות יחד.

[שו"ע קנח, א, משנ"ב ג ו, ושעה"צ ח; בו"מ דרשו, 14]

מאפים שאין מברכים עליהם 'המוציא', לא תיקנו ליטול ידיים לפני אכילתם, אולם האוכל מהם כמות של 'קביעות סעודה' - ראה משנה ברורה סימן קסח, ס"ק כד - צריך ליטול את ידיו בברכה, ולברך 'המוציא' וברכת המזון. ואם היה בדעתו לאכול כמות קטנה, ולכן לא נטל ידיו, ולאחר מכן החליט לאכול כמות

* חכמינו ז"ל אמרו שהש"ח שיחת חולין שיש בה קלות ראש ודברים בלתי ראויים, עובר על מצות 'עשה', שנאמר "ודברתם בם" - בדברי תורה - "ולא בדברים בטלים."
* נאמר בתורה: "בצדק תשפוט עמיתך". ופירשו חז"ל, שמלבד חובת הדין לדון דין צדק, נכללת במצוה זו החובה לכל אדם לדון את הזולת 'לכף זכות'.
* מי שהרע לו זולתו, חובה עליו למחות מלבו את הדבר, כדי שלא יבוא לנקום בו. ואם שומר את הדבר בלבו, עובר על 'לא תטור'. ואם נקם בו - עבר על 'לא תקום'.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

בברכת כהנים 60 אותיות - איזה דבר 'בטל בשישים' באותיות אלו?

ויש שביאר שברכת כהנים היא כעין נבואה, והחלום - על פי חז"ל - הוא אחד משישים בנבואה, והריהו 'בטל בשישים' בברכת כהנים. ויש שהוסיף טעם לדבר - שבשעה זו הציבור מכוונים במיוחד, ועל כן היא מסוגלת לביטול החלום הרע.

[בו"מ דרשו ל, 3]

כאמור, בשעת ברכת כהנים ניתן לומר תפילה להטבת החלום. הגאונים כתבו רמז לדבר בפסוק שבשיר השירים: "הנה מטתו שלשלמה שישים גבורים סביב לה... כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה... מפחד בלילות"; כלומר, שישים גבורים אלו שישים האותיות שבברכת כהנים, האוחזות בשמותיו של הקב"ה, ומלומדות מלחמה לבטל את פחד החלום הרע שחולמים בלילות.

לפתוח את היום בטוב...

הצטרף אלינו וקבל את המייל היומי של 'דרשו'
'הפותח בכל יום' לתיבת המייל שלך

סיפורים • חיזוקים • הלכה יומית • כתבות וראיונות • פרשת שבוע

להצטרפות נא שלחו מייל לכתובת

dirshu@dirshu.co.il